

Szkodliwość doustnej antykoncepcji hormonalnej, red. Dorota Łucja Jaraczewska. Wydawnictwo MediPage, Warszawa 2015, ss. 235.

Rozwój medycyny związany z poznaniem mechanizmów rządzących fizjologią człowieka umożliwił daleko idące ingerencje w strukturę somatyczną osoby ludzkiej. Opracowanie pigułki antykoncepcyjnej w latach pięćdziesiątych XX w. oraz jej upowszechnienie w kolejnej dekadzie dało możliwość manipulowania także sferą płodności. Spotkało się to ze stanowczą reakcją ze strony Kościoła. Papież Paweł VI w *Encyklice „Humanae vitae”* w sposób zdecydowany potępił tego rodzaju działania jako sprzeciwiające się integralnej wizji człowieka i zrywające podwójną funkcję znaku (jednoczącą i prokreacyjną) w zbliżeniu małżeńskim.

Istotne, choć oczywiście nie pierwszorzędne znaczenie dla oceny moralnej stosowania środków antykoncepcyjnych mają konsekwencje zdrowotne, które pojawiają się na skutek dłuższego zażywania środków hormonalnych. Ukazanie tego aspektu analizowanego problemu stawia sobie za cel praca zbiorowa *Szkodliwość doustnej antykoncepcji hormonalnej* pod redakcją Doroty Łucji Jaraczewskiej, wydana nakładem Wydawnictwa MediPage. Została ona opracowana przez interdyscyplinarny zespół, w skład którego weszli lekarze ginekolodzy i pediatrzy, psychologowie i farmaceuci. Uzupełnieniem treści medycznych są rozważania prawników i filozofów.

Książka została podzielona na trzy części. Pierwsza ma za zadanie przedstawienie mechanizmów działania doustnych środków antykoncepcyjnych. Opierają się one przede wszystkim na hamowaniu jajczkowania, dzięki czemu stosujące je kobiety nie zachodzą w ciążę. W niektórych przypadkach może jednak dojść do poczęcia. Poważne badania naukowe wskazują, że na skutek ich stosowania może dojść do utraty ciąży na bardzo wczesnym etapie, zanim jeszcze kobieta dowie się o poczęciu. W tym miejscu podjęty został także doniosły temat zasadności stosowania tego typu preparatów w leczeniu niektórych schorzeń ginekologicznych i dermatologicznych. Wskazuje się, że ich oddziaływanie ma charakter objawowy, a nie przyczynowy, więc roztropne byłoby raczej ograniczenie ich aplikacji przez lekarzy.

Istotnym wątkiem rozważań medyczno-farmaceutycznych jest ukazanie licznych manipulacji w dziedzinie informowania pacjentek

o mechanizmach działania dwuskładnikowych tabletek antykoncepcyjnych. Większość ulotek dołączonych do opakowania nie informuje w ogóle o działaniu preparatów, a pozostałe koncentrują się wyłącznie na hamowaniu cyklicznej funkcji jajników. Szersza informacja, uwzględniająca także zmiany zachodzącego w endometrium, które uniemożliwiają zagnieżdżenie embrionu, jest zawarta jedynie w charakterystyce produktu leczniczego, czyli informacjach, których adresem jest lekarz i farmaceuta.

Zwieńczeniem pierwszej części opracowania jest przedstawienie mechanizmów preparatów postkoitalnych. Mają one działania antykoncepcyjne. Na pierwszy plan wysuwa się jednak oddziaływanie antynidacyjne (uniemożliwiające zagnieżdżenie). Cennym walorem pracy jest szczegółowe opisanie działania najpopularniejszych doustnych i mechanicznych środków dostępnych na polskim rynku.

Najbardziej obszerną częścią publikacji jest rozdział drugi, który został poświęcony następstwom stosowania doustnych środków antykoncepcyjnych. W sposób wyczerpujący zostały scharakteryzowane konsekwencje przyjmowania preparatów antykoncepcyjnych. Do najpoważniejszych należą zaburzenia układu krążenia związane przede wszystkim z incydentami zatorowo-zakrzepowymi oraz zwiększone ryzyko zachorowań na niektóre rodzaje nowotworów. Kobiety przyjmujące środki hormonalne narażone są przede wszystkim na raka szyjki macicy, piersi i wątroby. Sporo uwagi autorzy poświęcili także powikłaniom o charakterze łagodniejszym. Wśród nich można wymienić zaburzenia gospodarki węglowodanowej i lipidowej, torbiele jajników, krwawienia i zaburzenia widzenia.

Zwieńczeniem publikacji jest rozdział dotyczący odmowy przepisywania doustnej antykoncepcji hormonalnej przez lekarzy. W zamiarze autorów ma on stać się swego rodzaju przewodnikiem dla lekarzy, którzy tę odmowę praktykują lub zamierzają praktykować. Zostały w tym miejscu podjęte rozważania prawne dotyczące zasad funkcjonowania klauzuli sumienia zarówno w perspektywie międzynarodowej, jak i krajowej. Ich uzupełnieniem są kwestie etyczne oraz próba opisanie technik prowadzenia rozmów z pacjentkami, które zgłaszają się w celu uzyskania recepty na preparaty antykoncepcyjne. W tym miejscu autorzy zgromadzili szereg argumentów bazujących na podstawach filozoficzno-etycznych, religijnych, medycznych, społecznych i ekologicznych. Ma to duże znaczenie w obliczu coraz bardziej roszczeniowej postawy pacjentek domagających się od lekarza akceptacji dla ich permisywizmu moralnego.

Należy stwierdzić, że recenzowana pozycja jest nowością na polskim rynku wydawniczym, która pozwala szerszemu gronu odbiorców zaznajomić się z problematyką następstw stosowania antykoncepcji hormonalnej. Do tej pory dane te były dostępne tylko dla niewielkiej grupy naukowców śledzących na bieżąco publikacje zawarte w czasopismach medycznych. Autorzy wykazali się niezwykłą kompetencją, sięgając po najnowsze wyniki badań dotyczących omawianego oddziaływania. O wartości pracy świadczy obszerna bibliografia, w której znaczną część stanowią artykuły opublikowane w ostatnich latach w najbardziej prestiżowych periodykach medycznych (np. „Lancet”, „Human Reproduction”).

Autorzy są świadomi pewnych braków książki. Należy do nich pominięcie działań niepożądanych tzw. minipigułek, brak osobnych rozważań dotyczących IV generacji preparatów hormonalnych, których wpływ na zdrowie kobiety wydaje się być szczególnie niekorzystny, oraz ograniczenie się do przedstawienia statusu prawnego klauzuli sumienia w czterech krajach. Zasygnalizowane braki w żadnej mierze nie umniejszają jednak wartości recenzowanej publikacji.

To interdyscyplinarne studium stanowi pozycję, po którą winni sięgnąć przedstawiciele różnych grup zawodowych i społecznych. Z całą pewnością należy polecić ją lekarzom. Jak pokazały to badania przytoczone w książce, nie wszyscy medycy mają świadomości niekorzystnego wpływu antykoncepcji hormonalnej. Wynika to z faktu, że w kształceniu specjalizacyjnym w ramach chorób wewnętrznych czy medycyny rodzinnej ta problematyka nie jest poruszana. W sposób wybiórczy jest ona jedynie obecna w ramach studiów na kierunku lekarskim.

Książka stanowi także ważną pomoc dla osób zaangażowanych w życie Kościoła. W tej grupie wymienić należy przede wszystkim teologów moralistów i duszpasterzy rodzin. W nauczaniu na temat moralnej oceny antykoncepcji należy także uwzględnić konsekwencje dla życia i zdrowia osób ją stosujących. Troska o życie i zdrowie jako dar Boży stanowią moralny obowiązek każdego człowieka. Korzystanie zatem z tego rodzaju preparatów nie tylko przeczy integralnej wizji człowieka, ale w świetle rozważań autorów publikacji jest także poważnym wykroczeniem przeciwko roztropnej miłości siebie samego i piątemu przykazaniu Dekalogu. Wydaje się, że dla osób przesiąkniętych do głębi mentalnością konsumpcyjną i rozwiązłością seksualną tego rodzaju argumentacja ma większe szanse na przyjęcie.

Ks. Krzysztof Smykowski